



Osman Topčagić

2015.-2025. – Evropske integracije Bosne i Hercegovine

Za Bosnu i Hercegovinu je 2015. bila godina povratka na put evropskih integracija, u 2016. je po ocjeni iz Izvještaja Evropske komisije postignut određeni napredak, dok je po ocjeni nekih domaćih političara to bila “do sada najuspješnija godina na evropskom putu”. Nakon dvije godine pozitivnog pomaka logično je upitati gdje je BiH danas, na isteku 2017. godine? Da li i kada možemo odgovoriti na Upitnik Evropske komisije, da li i kada možemo dobiti status kandidata? Gdje je uopšte BiH na svom evropskom putu, da li se pa makar i sporo približavamo, ili nam ta toliko željena Evropa sve više izmiče?

Jasno je da odgovor treba tražiti prvenstveno kroz posmatranje i analizu stanja i aktivnosti u Bosni i Hercegovini, ali određene aktivnosti i izjave zvaničnika EU u zadnje vrijeme bacaju novo svjetlo na pitanje daljeg širenja EU na područje zapadnog Balkana. Centralna aktivnost u Bosni i Hercegovini po pitanju evropskih integracija u zadnjih skoro godinu dana je sigurno odgovaranje na Upitnik Evropske komisije koji

je komesar Johannes Hahn uručio 9. decembra 2016. godine. Iako je u pratećem pismu iz EK jasno rečeno da fokus treba staviti na kvalitet odgovora a ne na rokove, domaći zvaničnici su požurili da obećaju dostavu odgovora u roku od šest mjeseci. Taj prvi rok je probijen, kao i sljedeći opet samodefinisani, a sada je očekivanje da odgovori budu dovršeni do kraja godine. U međuvremenu je dogovoren i počinje da se koristi mehanizam međuinstitucionalne koordinacije u svoj svojoj kompleksnosti, a već usaglašeni odgovori se počinju prevoditi na engleski jezik. Uz pretpostavku dostave odgovora u Brisel do kraja 2017. godine ili odmah na početku sljedeće može se očekivati prvo Mišljenje Evropske komisije uz izvještaje koji će se raditi za sve države uključene u proces pridruživanja i objaviti već u aprilu. Uporedo treba očekivati i dodatna pitanja u svrhu pojašnjenja i aktueliziranja već dostavljenih odgovora. Prema nekim mišljenjima BiH može očekivati dostavu dodatnih pitanja u dva navrata.

Zaključci Vijeća za vanjske poslove EU

Važna poruka o stavovima i raspoloženju u EU dolazi kroz zaključke oktobarskog sastanka Vijeća za vanjske poslove EU. Uobičajeno se u oktobru donosi odluka o daljoj sudbini misije Althea, prije formalne odluke na Vijeću sigurnosti UN, ali ovog puta evropski zvaničnici i ministri država članica daju ocjene stanja u procesu evropskih integracija u BiH koje se moraju uzeti u obzir.

Iako se u BiH diskusija o procesu evropskih integracija u ovom momentu uglavnom svodi na sve što je vezano za odgovaranje na Upitnik, u zaključcima Vijeća se na prvom mjestu, uz podršku evropskoj perspektivi BiH kao jedinstvene, ujedinjene i suverene države, izražava žaljenje što retorika podjele ukorijenjena u prošlosti i uranjena izborna agenda usporavaju brzinu reformi i utiču na opštu političku situaciju.

Podsjećajući na važnost posvećenosti procesu evropskih integracija Vijeće pozitivno ocjenjuje početnu primjenu Reformske agende što doprinosi strukturalnom prilagođavanju ekonomije, ali i naglašava potrebu ubrzanja sveobuhvatnih reformi, na inkluzivan način. Takođe se traži povećan napor po pitanju funkcionisanja i nezavisnosti pravosuđa, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala i terorizma, kao i prevencija radikalizacije.

U trećem paragrafu usvojenih zaključaka Vijeće ohrabruje BiH da nastavi rad na odgovaranju na upitnik kroz mehanizam koordinacije za koji se traži da bude efektivan, između ostalog i sa ciljem osiguranja harmonizovanih i konsolidovanih odgovora.



Vezano za ustavna pitanja, Vijeće uz konstataciju da Ustav BiH navodi Bošnjake, Hrvate i Srbe (kao i Ostale) kao konstitutivne narode, ponavlja da se mora garantirati jednakost svih građana i poštovati princip nediskriminacije. Vijeće EU naglašava da ne bi trebalo poduzimati zakonodavne i političke aktivnosti koje će otežati primjenu presude u slučaju Sejdić-Finci i vezanih presuda. Takođe, uz preostale preporuke OSCE/ODIHR za unapređenje izbornog zakonodavstva, Vijeće očekuje da BiH u potrebnim rokovima primijeni

Analiza Zaključaka

Kao i inače, u domaćim medijima je objavljena vijest o usvajanju Zaključaka Vijeća EU, prenesene su glavne poruke, ali utisak je da je izostala potpunija analiza i posebno barem pokušaj da se poruke iz Zaključaka prenesu u akcioni plan. To bi bilo tim značajnije jer među diplomatskim predstavnicima evropskih država u BiH vlada mišljenje da praktično već godinu dana nema napretka u provođenju reformi i da je podrška evropskim integracijama verbalna, bez stvarnog interesa da se proces ubrza.

Ponovo treba podsjetiti da će se Mišljenje Evropske komisije nakon analize odgovora na Upitnik značajno zasnovati na ocjeni opšteg stanja u zemlji, ocjeni stabilnosti i načina rada institucija, provedbi obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i usvajanju socio-ekonomskih reformi iz Reformske agende, funkcionisanju mehanizma koordinacije.

Upravo bi stavljanje jedne analize zaključaka Vijeća EU na (hitnu) sjednicu Kolegija kao najvišeg foruma u okviru usvojenog koordinacionog mehanizma poslalo pozitivnu poruku prema EU, ali vjerovatno i iniciralo barem neke aktivnosti na adresiranju onoga što se traži od BiH. Kod nas se dešava nešto suprotno pa nakon što Vijeće EU usvaja zaključak kojim traži

Aktivnosti u EU

Uz odgovaranje na Upitnik i provođenje reformskih aktivnosti pažnju izazivaju i aktivnosti zvaničnika i institucija EU i država članica. Početak nove sezone, nakon godišnjih odmora, donio je nekoliko događaja čije poruke se direktno reflektiraju i na proces proširenja EU.

presude Ustavnog suda po pitanju Doma naroda FBiH, radeći u duhu konsenzusa i dijaloga da bi se zemlja unapređujući demokratske procese izbora približavala evropskim standardima.

U ovim zaključcima Vijeće EU traži i da BiH ubrza rješavanje pitanja viška municije i aktivnosti na deminiranju. Posebno, EU izražava spremnost da sa obnovljenim mandatom UN nastavi izvršnu vojnu ulogu Operacije Althea sa težištem na izgradnju kapaciteta i obuku.

“povećan napor po pitanju funkcionisanja i nezavisnosti pravosuđa” Visoko sudsko i tužilačko vijeće usvaja zaključak za izmjenu Zakona koji Specijalni predstavnik EU u BiH ocjenjuje kao neprihvatljiv i kao korak prema politizaciji pravosuđa. Zahtjev da se usvajanje zakona i strateških dokumenata iz Reformske agende provodi na inkluzivan način odražava kritičan stav EU prema činjenici da je većina takvih dokumenata usvajana po hitnoj proceduri, bez potrebnog društvenog konsenzusa koji bi proistekao iz šire rasprave i uključenosti socijalnih partnera i javnosti.

Vijeće EU podsjeća i na obavezu provođenja odluke Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Sejdić-Finci i naglašava da “ne bi trebalo poduzimati zakonodavne i političke aktivnosti koje će otežati primjenu presude u slučaju Sejdić-Finci i vezanih presuda”. U situaciji kada iz različitih izvora izvana dolaze različiti “savjeti” i “prijedlozi” po ovom pitanju, a najčešće kao rezultat lobiranja iz zemlje, treba reći da je konačan autoritet po ovom pitanju upravo Vijeće EU. Evropska komisija će pripremiti Mišljenje, tražiće se stav Evropskog parlamenta, ali odluku o kandidatskom statusu i kasnijem otvaranju pregovora će donijeti Vijeće EU.

Predsjednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker je u Evropskom parlamentu u Strazburu 13. septembra održao govor o stanju Evropske unije, izbori za novi sastav njemačkog parlamenta su održani 24. septembra, francuski predsjednik Macron je 26. septembra održao programski govor o budućnosti



Evropske unije, a lideri država članica nastavljaju raspravu o reformisanju ove organizacije.

Međutim, ono što najviše interesuje države zapadnog Balkana kao kandidate i potencijalne kandidate za članstvo u Evropskoj uniji je pitanje daljeg proširenja. Politika proširenja se smatra najuspješnijom politikom EU za širenje demokratije i stabilnosti, ali kako kažu neki u Briselu "zlatno doba širenja Evropske unije je prošlo". Međutim, isto tako se ponavlja da Evropska unija neće biti kompletna bez država zapadnog Balkana uključenih u članstvo.

Nakon što je predsjednik Evropske komisije Juncker u svom inauguralnom govoru rekao da tokom mandata ove Komisije, dakle do 2019. godine, neće biti prijema novih članica dugo vremena niko nije spominjao datume kada bi moglo doći do prijema novih država članica. Sada je, obračunajući se poslanicima Evropskog parlamenta, u svom govoru u Strazburu o stanju Evropske unije rekao da "ako želimo stabilnost u našem susjedstvu onda moramo održavati kredibilnu perspektivu proširenja za Zapadni Balkan". Takođe, Juncker je ponovio da su vladavina prava, pravosuđe i osnovna prava od najveće važnosti u pristupnim pregovorima. Juncker je otišao i korak dalje, pa je u posebnom pismu estonskom rukovodstvu kao predsjedavajućem Unije u ovom polugođu, zatražio pripremu odgovarajućih strategija za prijem Srbije i Crne Gore kao najnaprednijih kandidata, "sa posebnim naglaskom na vladavinu prava, osnovna prava i borbu protiv korupcije, kao i sveukupnu stabilnost regije". Time je dana i važna inicijativa da se u sljedeći sedmogodišnji finansijski okvir, a koji se sada priprema, uključe i sredstva za nove države članice. I francuski predsjednik Macron je podržao širenje Evropske unije na zapadni Balkan, ali sa drugačijom formulacijom: "Evropska unija bi 2024. godine mogla biti otvorena za države zapadnog Balkana ako bude reformisana i ako se dozvole diferencijacije".

Ako izrečeni vremenski okvir za ulazak u EU ("do 2025. godine") može izazvati razočarenje ili nezadovoljstvo u

Srbiji i posebno u Crnoj Gori, za Bosnu i Hercegovinu i druge države zapadnog Balkana uključene u proces pridruživanja ovakve najave mogu djelovati kao hladan tuš i svojevrsno otrežnjenje. Kakva je onda perspektiva članstva BiH ako bi po ovom scenariju Crna Gora ušla u članstvo 17 godina nakon predaje aplikacije?

Slijedom inicijative predsjednika Evropske komisije Junckera u Briselu se priprema novi strateški dokumenat o proširenju EU sa posebnim fokusom na države zapadnog Balkana. Uočena je činjenica da je Juncker u svom govoru spomenuo samo Crnu Goru i Srbiju i ovaj strateški dokumenat treba da obuhvati i druge države. Objavljivanje se očekuje u februaru 2018. godine. U aprilu slijedi objavljivanje izvještaja Evropske komisije za sve države uključene u proces integracije. Očekivanje je bilo da uz ovaj izvještaj, odnosno umjesto izvještaja za BiH bude objavljeno mišljenje o spremnosti za članstvo u EU. To je podrazumijevalo blagovremenu dostavu odgovora na Upitnik. Ako odgovori budu dostavljeni u roku koji do aprila omogućuje čitanje i analizu tako obimnog materijala onda se po nekim najavama može očekivati da Komisija u aprilu ipak izađe sa određenim elementima konačnog Mišljenja. Ako ovo djeluje kao neki ustupak i popuštanje prema BiH treba odmah reći i da iz država članica dolaze vrlo energični glasovi da nikakvog popuštanja i snižavanja kriterija neće biti. Pitanje proširenja EU na zapadni Balkan će biti i tema samita EU – zapadni Balkan u Sofiji tokom bugarskog predsjedavanja EU, na proljeće 2018. godine.

Unatoč svim problemima u svom sopstvenom radu, poslije godina najozbiljnije krize, EU ostavlja otvorenom perspektivu daljeg proširenja. Napredak u procesu integracije je sporiji nego što bi željele države koje se pridružuju, ispunjenje uslova se prati detaljnije, ali proces se odvija.



Šta dalje?

Ključno pitanje za BiH je da li i kako može početi da hvata korak sa Crnom Gorom i Srbijom, da li se može uključiti u sljedeći krug proširenja EU?

Slika koja sada postoji o BiH u relevantnim evropskim krugovima je vrlo negativna. Kada se govori o proširenju EU BiH se ili ne spominje ili se vidi u nekom proširenju koje će se desiti u dalekoj budućnosti. Negativna retorika iz zemlje odjekuje u evropskim medijima i utiče na mišljenje evropske javnosti, a u takvoj situaciji i oni evropski političari i one zemlje koje podržavaju evropske aspiracije BiH teško nalaze prave argumente za svoju podršku. Zato ne treba da čudi da se iz nekih evropskih krugova prioritet stavlja na očuvanje stabilnosti i ekonomsko-socijalne reforme. BiH ostvaruje rast BDP od 2 – 3%, ali taj rast ne omogućuje sustizanje prosjeka EU, nego se razlika povećava. Ono što se dešava nije konvergencija nego divergencija. BiH usvaja određene evropske propise i standarde, ali EU se mijenja brže i treba se pitati da li se približavamo ili razlika postaje sve veća. Jedna posljedica ovakve situacije je sigurno i iseljavanje kvalifikovane radne snage uglavnom u zemlje članice EU.

Opšti parlamentarni izbori 2018.godine i predizborna retorika koja je već počela ne mogu biti izgovor za

usporevanje reformskog procesa i zaustavljanje procesa evropskih integracija. Primjer iz sada već daleke 2006.godine, takođe izborne, kada su uporedo sa oštrom izbornom kampanjom uspješno vođeni pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, pokazuje da kada postoji volja onda je moguć i napredak. Primjer iz susjedne Republike Hrvatske pokazuje da kada se pridruživanje EU postavi kao stvarni zajednički cilj onda ni promjene vlada ni oštra međustranačka sukobljavanja ne moraju zaustavljati proces pridruživanja.

Svi politički akteri su podržali, a sve relevantne institucije u BiH su usvojile izjavu kao preduslov za pokretanje obnovljenog pristupa EU prema BiH. Sada je pitanje njihovog političkog kredibiliteta da tu podršku i saglasnost održe.

BiH već godinama zaostaje i sa Njemačko-britanskom inicijativom i obnovljenim pristupom EU je dobila priliku koju ne smije propustiti. Nijedan partikularan interes ne bi smio stajati ispred zajedničkog, javno podržanog interesa. Ne zbog EU, nego zbog nas. 2025. godina je dovoljno daleko da se puno toga može uraditi i dovoljno blizu da se taj rad mora početi odmah.

Ovu nezavisnu analizu je pripremila Vanjskopolička inicijativa BH uz finansijsku pomoć Friedrich-Ebert-Stiftung. Pogledi izneseni u ovoj analizi su stoga pogledi VPI BH i ni u kojem slučaju ne oslikavaju stavove Friedrich-Ebert-Stiftung.
Kontakt: www.vpi.ba

Uz podršku:



O VPI BH:

Vanjskopolička inicijativa BH (VPI BH; www.vpi.ba) je domaća nevladina i neprofitna organizacija, osnovana 2004. godine u Sarajevu, posvećena promišljanju međunarodnih odnosa i euro-atlantskih integracijskih procesa BiH. Cilj VPI je, pružiti pomoć državnim institucijama pri otkrivanju slabosti i promociji vrijednosti prisutnih u tim procesima, radi povećavanja efikasnosti bh. Institucija u ispunjavanju predstojećih obaveza.

novembar, 2017.godine
